AS E-Arsenal majandustegevus aastatel 2003–2004

KONTROLLIARUANNE

OSII-2-5/05/22
21.03.2005

AS E-Arsenal majandustegevus aastatel 2003–2004

Tallinn
2005

Kokkuvõte

AS E-Arsenal on riigile kuuluv äriühing, mille esmane ülesanne on täita Eesti Vabariigi kaitsejõudude vajadusi relvade moderniseerimise ja remondi alal. Riigikontroll auditeeris oktoobris-novembris 2004. a oma tööplaani alusel ASi E-Arsenal majandustegevust perioodil 01.01.2003–01.10.2004, keskendudes majandustehingute seaduslikkusele ja nende vastavusele aktsiaseltsi tegevuse põhieesmärkidele. Samuti kontrolliti raamatupidamisarvestuse ja -aruandluse korraldust ning sisekontrollisüsteemi toimimist. Aktsiaseltsi põhitegevuse kasumlikkust on hinnatud näitajate alusel, mis iseloomustavad kogu seltsi tegevusperioodi.

Olulisemad tähelepanekud ja järeldused

Riigi osalemine omanikuna ASis E-Arsenal (äriühingu aktsiate 100% omanik on Kaitseministeerium) on riigile kokkuvõttes toonud kahju ega ole kooskõlas riigivara seadusega.

- Aktsiaseltsi akumuleerunud kahjum alates tema moodustamisest on 2004. aasta lõpu seisuga (auditeerimata andmetel) *ca* 5,4 miljonit krooni.[1]

- Aktsiaseltsi kahjumlikku tegevust (aga ka negatiivseid rahavooge) on finantseeritud sel teel, et mitterahalise sissemaksena on äriühingu omandisse antud riigile kuuluv kinnistu, millest osa on hiljem rentnikele võõrandatud. Arvestades maha vara müügist saadud tulu, moodustab põhitegevuse akumuleerunud kahjum kokku *ca* 10,3 mln krooni. Lõppkokkuvõttes tähendab see kahju riigile kui omanikule ega ole kooskõlas riigivaraseaduse nõuetega.

ASi E-Arsenal toodang ja teenused ei ole strateegilise tähtsusega ning on asendatavad muu toodangu ja teiste teenusepakkujatega, kõrgtehnoloogilisi tooteid ettevõte ei väljasta.

- Kaitseministeeriumi väitel on kaitsepoliitiline olukord märgatavalt muutunud ning praeguseks on kadunud vajadus riigile kuuluva ettevõtte järele.

- ASi E-Arsenal põhiklientide (v.a Kaitseväe Logistikakeskus) arvamuse kohaselt saab E-Arsenali toodangu asendada mujalt tellitavaga ning relvastuse ja muu kaitsevarustuse remondi alane võimekus on kaitseväes välja kujunemas.

ASi E-Arsenal strateegilised eesmärgid 2003. ja 2004. aastaks on Riigikontrolli seisukohalt olnud liiga kõrged ja ebareaalsed. Kaitseministeerium ei ole vajalikus ulatuses suunanud aktsiaseltsi tegevust. Nõukogu ja juhatus ei ole võtnud tarvitusele piisavalt meetmeid, et põhitegevuse kaudu parandada aktsiaseltsi finantsseisundit.

- 2004. a alguses välja töötatud uue strateegia kohaselt pidi 2004. a käive moodustama 15,7 mln krooni, kuid 2004. a 9 kuu käive oli ainult 6,8 mln krooni. 2004. a 9 kuuga on äriühingu kahjum põhitegevusest kasvanud 4,9 mln kroonini. Kahjumi tekkimine on seotud tootmismahu vähenemisega, mille põhjustas kaitseväe tellimuste vähenemine ning kulude püsimine varasemal tasemel (põhiosa kuludest moodustavad nn püsikulud).

- Kaitseministeerium ei ole piisavalt suunanud ega kontrollinud aktsiaseltsi tegevust. Nõukogule ja juhatusele ei ole antud kindlaid juhised aktsiaseltsi tegevuse parandamiseks, kuigi ministeerium oli teadlik aktsiaseltsi halvast majanduslikust olukorrast ja perspektiivitusest.

- Lähtuvalt ASi E-Arsenal nõukogu 20.09.2004. a koosoleku protokollist nr 4-1/13 kavatseb ASi E-Arsenal juhatus osaleda aktsiaseltsi müügi korral enampakkumisel sõltuvalt alghinnast. Eeltoodust nähtub aktsiaseltsi juhatuse liikmete huvi omandada nende juhtimisel oleva riikliku äriühingu aktsiaid.

[1] Justiitsministeeriumi registrikeskuse andmetel

Mõningatel juhtudel on raha on kulutatud ebaperemehelikult või vastuolus seaduste sätetega.

- Vaatamata ASi E-Arsenal järjest süvenevale kahjumile ja tootmise vähenemisele on palgakulud püsinud ligikaudu samal tasemel.

- ASi E-Arsenal nõukogu liikmetele makstakse tasu vaatamata nõukogu liikmete osavõtule nõukogu otsuste vastuvõtmisest.

- ASi E-Arsenal juhatajale, kes on ühtlasi Eesti Noorte Kommertskoja president, hüvitati aktsiaseltsi arvel lähetuskulud, kui ta osales noortekodade maailmakonverentsil Kopenhaagenis ja samuti Eestis korraldatud üritusel.

Riigikontrolli ettepanekud

Kaitseministrile

- Leida sobivaim variant aktsiaseltsi tegevuse lõpetamiseks ja võõrandamiseks ning esitada oma ettepanekud Vabariigi Valitsusele. Riigikontroll toetab aktsiaseltsi nõukogu ettepanekut seltsi tegevus lõpetada.

- Kui otsustakse jätta ASi E-Arsenal aktsiad riigi omandusse, tuleks

  - koos ASiga E-Arsenal koostada vähemalt 5 aasta tootmisplaan, mis põhineks kaitseväe tellimustel ning asjatundlikul tasuvusanalüüsil, ning suunata aktsiaseltsi tegevust uue toodangu väljatöötamiseks Eesti kaitseväe tellimuste alusel;

  - teha ministeeriumi siseauditi osakonnale ülesandeks jälgida ja analüüsida ASi E-Arsenal majandustegevust ning vajaduse korral auditeerida seda perioodiliselt;

  - nimetada seltsi nõukogusse ka Eesti Kaitseväe esindaja.

ASi E-Arsenal nõukogule

- Parandada järelevalvet, eelkõige tulude suurendamise ja kulude kokkuhoiu üle; nõuda ASi E-Arsenal juhtkonnalt informatsiooni tulude ja kulude vastavusest.

- Selgitada, kas aktsiaseltsi põhivaraobjektid on põhikirjaliseks tegevuseks vajalikud, teha kindlaks mittevajalik vara ja võõrandada see.

ASi E-Arsenal juhatusele

- Koos Kaitseministeeriumiga ja aktsiaseltsi nõukoguga leida uusi võimalusi tulude suurendamiseks ja kulude kokkuhoiuks, sh Eesti Kaitseväe tellimustelt.

- Analüüsida kõigi rendilepingute tingimusi ja nende täitmist rentnike poolt ning vajaduse korral muuta kahjulikke lepingutingimusi; esitada 2004. aasta tulemuste põhjal aktsiaseltsi nõukogule aruanne rendile antud vara kohta.

- Mitte hüvitada lähetuskulusid, mis ei ole otseselt seotud ettevõtte tegevusega.

- Analüüsida ostjatele, tellijatele ja rentnikele esitatud arvete tasumise õigeaegsust; inventeerida ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid üksikute arvete ja hankijate kaupa; kasutada sanktsioone nende ostjate, tellijate ja rentnike suhtes, kes viivitavad arvete tasumisega.

***

Kaitseminister nõustus auditi järelduste ja soovitustega, et aktsiaseltsi tegevuses on vaja läbi viia radikaalsed muudatused ning lubas tõsiselt kaaluda ettepanekut aktsiaseltsi tegevus lõpetada.

Kaitsejõudude Peastaabi ülem märkis, et kaitsevägi on küll huvitatud kodumaise relvatööstuse olemasolust ja arendamisest, juhul kui kodumaine toodang on kvaliteetne, seda pakutakse konkurentsivõimelise hinnaga ning riikliku äriühingu tegevus on riigile majanduslikult otstarbekas. Samas põhjendati tellimuste vähenemist AS E-Arsenal toodangu järele piisava laotagavara, kehva kvaliteedi ja oluliselt kõrgema hinnaga mitmete tootegruppide osas.

Aktsiaseltsi juhatuse ja nõukoguga arutati kontrolliaruande põhiseisukohad läbi. Juhatus ja nõukogu leidsid, et aruandes toodud märkused on valdavas osas õigustatud, kuid mitmes aktsiaseltsi juhtimist puudutavas küsimuses jäädi eri seisukohtadele.

Kõik eelnimetatud vastused on lisatud kontrolliaruandele.

Sisukord

1. ARVAMUSE ANDMISE LÄHTEKOHAD 6

1.1. Riigikontrolli pädevus ning auditi eesmärk ja ulatus 6

1.2. Vastavus standarditele 6

1.3. Vastutus aruannete õigsuse ja nende aluseks olevate majandustehingute õiguspärasuse eest 7

1.4. Lühiülevaade auditeeritavast, tema eesmärkidest ja tegevusest 7

2. AKTSIASELTSI TEGEVUSE JUHTIMINE 10

2.1. Arengukavad ja strateegilised eesmärgid 10

2.2. Nõukogu ja juhatuse tegevus 10

2.3. Kaitseministeeriumi tegevus aktsiaseltsi suunamisel ja arendamisel 11

3. MAJANDUSTEGEVUSE TULEMUSLIKKUS JA SEADUSLIKKUS 13

3.1. Tulud põhitegevusest 13

3.2. Kulud 13

4. ARVAMUS AS E-ARSENAL 2003.–2004. AASTA RAAMATUPIDAMISE KORRALDUSE KOHTA 16

5. KAITSEVÄE TELLIJATE NING AS E-ARSENAL NÕUKOGU JA JUHTKONNA ARVAMUS AKTSIASELTSI TEGEVUSE JA TULEVIKU KOHTA 17

LISAD 18

1. Õigusaktide nimekiri 19

2. Aktsiaseltsi peamised finantsnäitajad 20

KAITSEMINISTRI, KAITSEJÕUDUDE PEASTAABI ÜLEMA JA AS E-ARSENAL JUHATUSE ESIMEHE VASTUSED 21

1. Arvamuse andmise lähtekohad

1.1. Riigikontrolli pädevus ning auditi eesmärk ja ulatus

Riigikontroll auditeerib asutusi ja isikuid Riigikontrolli seaduse alusel.[2]

Võttes aluseks Riigikontrolli seaduses loetletud ülesanded[3], on käesoleva auditi eesmärgiks avaldada arvamust ASi E-Arsenal majandustegevuse seaduslikkuse ja mõjususe (s.t vastavusele seatud eesmärkidele) kohta perioodil 01.01.2003–01.10.2004.

Auditi muutsid aktuaalseks järgmised asjaolud:

- Muutunud rahvusvahelised tingimused ja kaitsepoliitiline olukord (liitumine NATO ja Euroopa Liiduga).
- Vajadus selgitada välja ASi E-Arsenal põhikliendi Eesti Kaitseväe arvamus ASi E-Arsenal tegevuse vajalikkuse ja toodangu kvaliteedi kohta ning eeltoodu alusel anda hinnang aktsiaseltsi olemasolu põhjendatusele.
- ASi E-Arsenal nõukogu protokollidest nähtuvalt on probleeme aktsiaseltsi arendustegevuses, põhitoodangutellimused on viimaste aastate jooksul oluliselt vähenenud, ettevõtte on 2004. a töötanud suure kahjumiga.
- Riigikontrolli poolt 1999. aastal korraldatud auditi "AS E-Arsenali majandustegevuse kontrollimine" käigus toodi välja mitmeid puudusi nii ASi E-Arsenal tegevuses kui ka tegevuse koordineerimisel Kaitseministeeriumi poolt.

Audit keskendus aktsiaseltsi majandustegevusele ja sisekontrollisüsteemi toimimisele auditeeritud perioodil. Aktsiaseltsi põhitegevuse kasumlikkuse hindamisel on tuginetud vastavatele näitajatele kogu seltsi tegevusperioodi vältel. Seaduslikkuse auditi ulatust on laiendatud, et anda hinnang aktsiaseltsi olemasolu otstarbekusele (mõjususele). Audit tugineb peamiselt algdokumentatsiooni kontrollile ning asjaomaste isikute kirjalikele ja suulistele selgitustele. Auditi käigus kontrolliti, kas aruandes esitatud näitajad vastavad raamatupidamise andmetele ja algdokumentidele. Algdokumentide põhjal kontrolliti raamatupidamise arvestuse õigsust. Tehingute seaduslikkust kontrolliti kõikide valimisse langenud tehingute korral. Auditi käigus esitati kirjalikud järelepärimised Kaitseministeeriumile, Kaitsejõudude Peastaabile, Kaitseväe Logistikakeskusele, Kaitseliidule ja Piirivalveametile. Samuti intervjueeriti ASi E-Arsenal töötajaid, et saada ülevaade probleemidest ASi E-Arsenal majandustegevuse ja toodangu osas.

Auditit juhtis finantsauditi osakonna auditijuht Jüri Kurss, töörühmas osalesid vanemaudiitorid Inga Häkkinen ja Sven Potapov ning audiitor Mare Kabrits.

1.2. Vastavus standarditele

Riigikontroll sooritas auditi kooskõlas INTOSAI[4] auditistandarditega. Need standardid nõuavad, et audit planeeritakse ja sooritatakse viisil, mis võimaldab piisava kindlustundega otsustada, et aastaaruanded ja vahearuanded ei sisalda olulisi vigu ega ebatäpsusi. Audiitorid kontrollisid väljavõtteliselt tõendusmaterjale, millel põhineb raamatupidamise aastaaruanne. Audit hõlmas ka kasutatud arvestus-

[2] Riigikontrolli seadus, § 7
[3] Riigikontrolli seadus, § 6 lg 2
[4] *International Organisation of Supreme Audit Institutions* – Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvaheline Organisatsioon, mis tegutseb ÜRO egiidi all.

põhimõtete ja juhtkonna raamatupidamislike hinnangute analüüsi ning tehingute õiguspärasuse kontrolli. Leiame, et meie audit annab piisava aluse arvamuse avaldamiseks ASi E-Arsenal raamatupidamise korralduse ja majandustegevuse kohta perioodil 01.01.2003–01.10.2004.

1.3. Vastutus aruannete õigsuse ja nende aluseks olevate majandustehingute õiguspärasuse eest

Raamatupidamise aruannete koostamise ning neis sisalduva info õigsuse eest vastutas auditeeritud perioodil juhatuse esimees Jüri Tümanok ja pearaamatupidaja Margit Hanni.[5] Aastaaruande koostamise kohustus tuleneb raamatupidamise seadusest.[6]

ASi E-Arsenal 2003. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsust on oma allkirjaga kinnitanud äriühingu juhatuse ja nõukogu liikmed.

1.4. Lühiülevaade auditeeritavast, tema eesmärkidest ja tegevusest

AS E-Arsenal on Eesti Vabariigi asutatud[7] ettevõte (edaspidi aktsiaselts), mille aktsiad kuuluvad 100% riigile. Aktsiate valitsejaks on Kaitseministeerium. Oma põhimääruse kohaselt ministeerium "… suunab kaitsetööstuse arendamist ja korraldab sõja korral ministeeriumi valdusse antavate ettevõtete ettevalmistamist tegutsemiseks sõjaajal ja … suunab riigikaitsealaseid uuringuid ja teadustöid varustuse ja kaitsetööstuse valdkonnas".[8]

AS E-Arsenal tegutseb turul, kus põhiliseks kaupade ja teenuste ostjaks on aktsionär ehk riik ise, s.t selts ei täida olulist riiklikku avalikku funktsiooni, ta eesmärgiks ei ole teenida dividenditulu ega tegutseda turul n-ö hinnaregulaatorina riigipoolse dotatsiooni toel.[9] Selline tegutsemine oli kooskõlas riigi eraõiguslikes juriidilistes isikutes osalemise seaduse varasema redaktsiooniga, mille kohaselt riigi poolt eraõiguslike juriidiliste isikute asutamise ja nendes osalemise eesmärgiks on eelkõige tagada riigi funktsioonide parem täitmine ja riikliku majanduspoliitika elluviimine.[10] 2004. aastal muudeti nimetatud seadust ja selle uues redaktsioonis ei ole riigi eraõiguslikes juriidilistes isikutes osalemise eesmärke otseselt märgitud, vaid kohaldatakse äriseadustikku, kui "… käesolev seadus ei sätesta teisiti".[11] Äriseadustik kohustab aktsiaseltsi juhatust tegutsema majanduslikult kõige otstarbekamal viisil.[12] Riigikontroll on seisukohal, et tavapärases mõistes tähendab see kasumliku tootmise kaudu omanike vara suurendamist ja maksejõuetuse vältimist. Ka Kaitseministeerium peab ASi E-Arsenal aktsiate omanikuna lähtuma riigivaraseaduses riigivara valitsejate suhtes väljendatud nõudest majandada riigivara heaperemehelikult ning hoolitseda igati selle säilimise ja väärtuse võimaliku kasvu eest.[13]

Seltsi miinimumkapitali suuruseks on 3 miljonit ja maksimumkapitali suuruseks on 12 miljonit krooni.

Aktsiakapital on jaotatud nimelisteks aktsiateks nimiväärtusega 1000 krooni ja äriregistris on registreeritud aktsiakapitali märkimine ja muudatused järgmiselt:

---

[5] ASi E-Arsenal tegevdirektori 30.12.1999. a käskkiri nr 157
[6] Raamatupidamise seadus, vastu võetud 20. novembril 2002. a, § 2
[7] Vabariigi Valitsuse 27.12.1994. a korraldus nr 1106-k. Sõjatehas samal aadressil tegutseb juba 1910. aastast. Arsenali nime sai ta 1920. aastal ning ka nõukogude ajal täideti sõjatööstuse tellimusi.
[8] Kaitseministeeriumi põhimäärus, § 10 p 10 ja 11
[9] Rahandusministeeriumi liigituse järgi dokumendis "Koondaruanne riigi äriühingutest, sihtasutustest ja avalik-õiguslikest isikutest 2001. aastal", lk 7
[10] Riigi poolt eraõiguslike isikute asutamise ja nendes osalemise seadus, § 1 lg 2, kehtiv kuni 16.04.2004
[11] Riigi eraõiguslikes juriidilistes isikutes osalemise seadus, § 1 lg 2, jõustunud alates 16.04.2004
[12] Äriseadustik, § 306 lg 2
[13] Riigivaraseadus, § 7 lg 2

	Summa, kr	Selgitus
03.09.1996	733 000	Vabariigi Valitsuse 27.12.1994. a korraldus nr 1106-k
02.04.2002	4 733 000	Vabariigi Valitsuse 20.11.2001. a korraldus nr 765-k (aktsiakapitali suurendati 4 mln kr võrra rahalise sissemaksena, sest seltsi omakapital oli kahjumi tõttu 31.12.2001. a seisuga negatiivne, s.t –1,7 mln kr)
17.04.2003	9 233 000	Vabariigi Valitsuse 27.06.2002. a korraldus nr 417-k (mitterahaline sissemakse kinnistu Erika 4, Tallinn 4,5 mln kr)

Oma tegevuse korraldamisel juhindub aktsiaselts põhikirjast[14], äriseadustikust[15] ja muudest õigusaktidest[16].

AS E-Arsenal on riigile kuuluv ettevõte, mille esmane ülesanne on täita kaitsejõudude vajadusi relvade konserveerimise, remondi ja täiustamise alal. Teiseks toodetakse seal mitmesuguseid kaitseväe väljaõppevahendeid nagu õppe- ja paukpadruneid, õppekäsigranaate ja -sütikuid, mitmesuguseid imitatsioonivahendeid nagu lõhkepaketid, suitsugranaadid ja -küünlad jt. Kolmandaks suunaks on mitmesugused metalltooted nagu liikuvad sidesõlmed, teisaldatavad juhtimis- ja sidekonteinerid, laskeväljade varustus ja märklauad, relvapüramiidid jm ning kasarmuvarustus.

AS E-Arsenal asub aadressil Erika 4, Tallinn.

Aktsiaseltsi tegevust suunab kaitseminister koos rahandusministriga nõukogu kaudu. Viieks aastaks määratud nõukogu planeerib aktsiaseltsi tegevust, korraldab tema juhtimist ja teostab järelevalvet juhatuse tegevuse üle.

Alates 25.03.2002. a on nõukogu esimees Kaitseministeeriumi hangete osakonna juhataja Tanel Ringo. Kontrollitud perioodil olid nõukogu liikmed:

- Toomas Peek, AS Tele2 Eesti nõukogu esimees (alates 15.01.2002. a);
- Elmo Puidet, PW Partnersi konsultant-partner (alates 01.05.2001. a);
- Veiko Vahar, endine Rahandusministeeriumi töötaja (alates 03.07.2001. a);
- Pjotr Krjutškov, AS EPP juhatuse esimees (alates 15.01.2004. a);
- Arvo Kivikas (perioodil september 2003 – detsember 2003);

Nõukogus ei ole esindatud ettevõtte põhiklient – Eesti Kaitsevägi.

Aktsiaseltsi juhtimisorganiks on juhatus. Juhatuse liikmed valib kolmeks aastaks ja kutsub tagasi nõukogu. Aktsiaseltsil on kaks juhatuse liiget:

- Jüri Tümanok (juhatuse esimees), alates 19.10.2001. a;
- Andrus Märtson, alates 06.03.2003. a.

Perioodil 06.03.2003–15.03.2004 oli juhatuse liige Eerik-Niiles Kross.

Juhatus esindab ja juhib aktsiaseltsi ning korraldab selle raamatupidamist. Aktsiaseltsi igapäevase majandustegevuse raamidest väljuvaid tehinguid on juhatusel õigus teha ainult nõukogu nõusolekul. Juhatus on kohustatud tegutsema majanduslikult kõige otstarbekamal viisil.[17]

---

[14] ASi E-Arsenal põhikiri on kinnitatud seltsi aktsionäri 05.06.2002. a otsusega nr 1-4/5.
[15] Äriseadustik 15.02.1995. a, §-d 221–383 ja rakendussätted
[16] Vt lisa

Aktsiaseltsi kõrgeim juhtimisorgan on aktsionäride üldkoosolek.

2001. aastal, kui tööle asus valdav osa praeguseid nõukogu liikmeid ja juhatus, oli ASi E-Arsenal majandustegevus kriisiseisundis. 2001. aasta oktoobriks oli aktsiaselts maksejõuetu. Ettevõte oli maksuametile võlgu 5,1 mln krooni ja töötajatele 2,1 mln krooni. Seltsi tegevus reorganiseeriti, juurutati kvaliteedi juhtimise süsteem ISO 9001:2000 kohaselt. Tehasele saadi 2004. aastal lõhkeainete valmistamise luba. Oma tegevuses lähtuti pikemaajalistest eesmärkidest. 2003. aastal oli aktsiaselts väikses kasumis (83 000 kr). 2004. aastal olukord halvenes (sellest lähemalt järgmises peatükis).

[17] ASi E-Arsenal põhikiri, p 4.1

2. Aktsiaseltsi tegevuse juhtimine

2.1. Arengukavad ja strateegilised eesmärgid

ASi E-Arsenal 2003. a tegutsemise aluseks oli kaks dokumenti: "AS E-Arsenal strateegilised tegevussuunad" ning "AS E-Arsenal strateegia aastateks 2002–2005". Dokumendid koostas äriühingu poolt 2002. a moodustatud äriühingu pikaajalise arenguperspektiivi, tootearenduse ja finantseerimisküsimustega tegelev ametkondadevaheline töörühm. Lähtudes strateegilistest eesmärkidest, pidi ASi E-Arsenal käive viie aasta jooksul suurenema 50 miljoni kroonini aastas.

2003. a strateegilised eesmärgid jäid osaliselt täitmata. Plaaneritud käive – 21 mln krooni – suudeti saavutada ainult 72% ulatuses. 2003. a müügi netokäive oli 15,084 miljonit krooni, sellest põhiteenuse netokäive, mis enamikus koosnes Kaitseministeeriumi tellimustest, moodustas 12,5 miljonit krooni ehk 83% kogu käibest.

2003. a sai selgeks, et 2002. aastal koostatud strateegia ei vasta tegelikult olukorrale, sest algsed hinnangud võimalike tellimuste mahu kohta olid liiga suured. Seepärast otsustati muuta äriühingu strateegiat ning 2004. a I kvartali jooksul töötati välja uus ASi E-Arsenal strateegia aastateks 2004–2008. Strateegia kohaselt kasvab käive (ilma oma aparaadi-masinaehituse toote või teenuse käibeta) viie aastaga 62% (15,7 miljonilt kroonilt 25,5 miljonini).

Tegelikult oli ka see eesmärk üle paisutatud ega vastanud tegelikule olukorrale. Nii moodustas 2004. a 9 kuu ASi E-Arsenal müügi netokäive kokku vaid 6,8 mln krooni. Müügitulu kahanemine oli peamiselt tingitud sellest, et kaitsejõudude nõudlus ASi E-Arsenal toodangu/teenuste järele vähenes ning tellimusmahtude kinnitamine venis (esimesed tellimused tulid aasta teises kvartalis).

2.2. Nõukogu ja juhatuse tegevus

ASi E-Arsenal juhatuse tegevuse juhtimiseks ja planeerimiseks on nõukogu 2003. aastal korraldanud 13 ja 2004. a 9 kuu jooksul 8 nõukogu koosolekut. Peaaegu igal kuul arutati tegevusaruandeid (müügi-, kulu- ja finantsküsimusi) ning kreditoorset võlgnevust.

2004. aastal oli tegevuse põhirõhk pandud müügiga seonduvatele küsimustele ning uute ostjate leidmisele.

ASi E-Arsenal juhataja konstateeris oma igakuulistes tegevusaruannetes pidevalt, et 2004. a on kaitsejõudude vajadus ASi E-Arsenal toodete ja teenuste järele oluliselt vähenenud (3–4 korda). Seetõttu vähenesid tunduvalt Kaitseministeeriumi tellimused. Samuti oli nenditud, et kuna Kaitseministeeriumi hankeplaan kinnitati hilinemisega, ei saanud kaitsejõududega lepinguid sõlmida mitte varem kui aprillis-mais. Tegelikult tähendas see, et ligikaudu 3–4 kuud puudusid kindlad tellimused kaitsejõududelt. Alles 2004. aasta juulis sai äriühing teada kaitsejõudude tellimuste mahu 2004. aastaks. Kuna müügitulud kaitsejõudude tellimustelt moodustavad üle 80% kogumüügituludest, mõjutas see oluliselt äriühingu finantsseisundit ja oli põhitegevuse kahjumi tekke peamisi põhjusi.

Nõukogu istungitel küll konstateeriti, et müügitulud kahanesid Eesti Kaitsejõudude tellimuste vähenemise tõttu, kuid nõukogu ei arutanud piisavalt põhjuseid, miks tellimused vähenesid, ega suutnud leida olukorrast väljapääsu, mis võimaldanuks aktsiaseltsi tegevust senisel moel jätkata. Nõukogu 11.08.2004. a istungil otsustati, et riigi omandis olev ettevõte AS E-Arsenal tuleb likvideerida aktsiate müügi teel.

Lähtuvalt ASi E-Arsenal nõukogu 20.09.2004. a koosoleku protokollist nr 4-1/13 kavatseb ASi E-Arsenal juhatus osaleda aktsiaseltsi müügi korral enampakkumisel sõltuvalt alghinnast. Eeltoodust nähtub aktsiaseltsi juhatuse liikmete huvi omandada nende juhtimisel oleva riikliku äriühingu aktsiaid.

2.3. Kaitseministeeriumi tegevus aktsiaseltsi suunamisel ja arendamisel

Oma põhimääruse kohaselt on Kaitseministeerium kohustatud suunama kaitsetööstuse arendamist ja korraldama sõja korral ministeeriumi valdusse antavate ettevõtete ettevalmistamist tegutsemiseks sõjaajal. Samuti peab Kaitseministeerium suunama riigikaitsealaseid uuringuid ja teadustööd kaitsetööstuse ja -varustuse valdkonnas. Ministeeriumi põhimääruse kohaselt suunab Eesti kaitsetööstuse arengut ning vastavaid uurimis- ja teadustöid koordineerib ministeeriumi hangete osakond. Kaitseministeeriumi hangete osakonna juhataja on Tanel Ringo, kes on alates 25.03.2002. a ka ASi E-Arsenal nõukogu esimees.

Kaitseministeerium ei ole nõukogu kaudu piisavalt suunanud ega kontrollinud aktsiaseltsi tegevust. Nõukogule ja juhatusele ei ole antud kindlaid juhiseid aktsiaseltsi tegevuse parandamiseks. Nõukogu protokollides 2004. aastal konstateeriti, et müügitulud kahanevad kaitsejõudude tellimuste vähenemise tõttu ja eksisteerib pidev käibevahendite puudus. Samas püsisid kulud varasemate aastate tasemel (lisandusid ka kulutused seoses uutele turgudele minemisega Lätis ja Soomes). Sellest tulenevalt oli aktsiaseltsi 2004. aasta 9 kuu tulemuseks kahjum. Riigikontrollil puuduvad andmed, et Kaitseministeerium oli rakendanud meetmeid olukorra parandamiseks. Selle üheks põhjuseks võib olla asjaolu, et ASi E-Arsenal nõukogu esimees on ühtlasi ka Kaitseministeeriumi hangete osakonna juhataja. Kõik küsimused, mis on seotud riigikaitse varustuspoliitika kujundamisega, erivarustuse hangete planeerimise, korraldamise ja järelevalvega, kuuluvad selle osakonna põhiülesannete hulka. Peale selle peab osakond suunama ka Eesti kaitsetööstuse arengut.

Järeldus

Riigi osalemine omanikuna ASis E-Arsenal (äriühingu aktsiate 100% omanik on Kaitseministeerium) toob riigile jätkuvalt kahju ega ole kooskõlas riigivara seadusega.

ASi E-Arsenal strateegilised eesmärgid olid ebareaalsed. Kaitseministeerium ei ole auditeeritud perioodil piisavalt suunanud ega kontrollinud ASi E-Arsenal tegevust nii otseselt kui ka nõukogu kaudu. Samuti ei ole aktsiaseltsi nõukogu ega juhatus suutnud leida võimalusi põhitegevuse kaudu parandada aktsiaseltsi finantsseisundit.

Ettepanekud

Kaitseministrile

- Lähtudes ASi E-Arsenal nõukogu 11.08.2004. a otsusest aktsiaselts likvideerida, kaaluda ASi E-Arsenal võõrandamise otstarbekust. Juhul kui otsustakse aktsiaselts võõrandada, tuleks teha vastav ettepanek Vabariigi Valitsusele.
- Kui otsustakse jätta ASi E-Arsenal aktsiad riigi omandusse ning jätkata ASi E-Arsenal tegevust riigile kuuluva ettevõttena, tuleks
- koos ASiga E-Arsenal koostada vähemalt 5 aasta tootmisplaan, mis põhineks kaitseväe tellimustel ning asjatundlikul tasuvusanalüüsil, ning suunata aktsiaseltsi tegevust uue toodangu väljatöötamiseks Eesti kaitseväe tellimuste alusel;
- teha ministeeriumi siseauditi osakonnale ülesandeks jälgida ja analüüsida ASi E-Arsenal majandustegevust ning vajaduse korral auditeerida seda perioodiliselt;
- teha aktsiaseltsi nõukogu esimehele ülesandeks perioodiliselt, mitte harvem kui kord poolaastas, esitada ministrile ülevaade aktsiaseltsi tegevusest ja tekkinud probleemidest ning nõukogu seisukohtadest ja ettepanekutest.

ASi E-Arsenal nõukogule

- Parandada järelevalvet, eelkõige tulude suurendamise ja kulude kokkuhoiu üle; nõuda ASi E-Arsenal juhtkonnalt informatsiooni tulude ja kulude vastavuse kohta.

- Selgitada, kas aktsiaseltsi põhivaraobjektid on põhikirjaliseks tegevuseks vajalikud, teha kindlaks mittevajalik vara ja võõrandada see.

***ASi E-Arsenal juhatusel*e**

- Koos Kaitseministeeriumiga ja aktsiaseltsi nõukoguga leida uusi võimalusi tulude suurendamiseks ja kulude kokkuhoiuks, eriti Eesti Kaitseväe tellimustelt.

3. Majandustegevuse tulemuslikkus ja seaduslikkus

3.1. Tulud põhitegevusest

ASi E-Arsenal 2002. ja 2003. a müügitulu moodustas mõlemal aastal ligikaudu 15 mln krooni, sellest tulud tootmisest ehk põhitegevusest moodustasid 2002. a 12,1 mln ja 2003. a 12,5 mln krooni. Aktsiaseltsi müügitulu kujuneb enam kui 80% ulatuses kaitsejõudude tellimustest. 2004. a müügitulu põhitegevusest vähenes oluliselt. Nii moodustas 2004. a esimese poolaasta müügitulu 3,9 mln ning 9 kuuga ainult 6,8 mln krooni, sellest tootmistegevusest 5,6 mln krooni. Kaitseministeeriumi tellimused vähenesid rohkem kui kaks korda: 2003. a olid need 13 mln, kuid 2004. a 9 kuuga vaid 4,3 mln krooni.

Paljudel juhtudel jäid müügilepingud erinevatel põhjustel (nt materjalipuudus) täitmata, näiteks 10.12.2001. a sõlmitud leping Kaitseministeeriumiga 1 mln paukpadruni puukuulidega ümberlaadimiseks (lepingu kogumaksumus oli 1,7 mln krooni).

Probleeme, mis takistasid lepingute täitmist, arutati mitmel korral nõukogus. Samuti teavitati nendest probleemidest Kaitseministeeriumit, kuid probleemid jäid endiselt lahendamata.

Riigikontrolli arvates ei ole Kaitseministeerium ega ASi E-Arsenal nõukogu ja juhatus rakendanud piisavaid meetmeid, et hoida müügitulusid planeeritud tasemel.

3.2. Kulud

Alates 2004. a töötab AS E-Arsenal suure kahjumiga, mistõttu omakapitali suurus on tunduvalt vähenenud. 2004. a I poolaasta majandustegevuse kahjum oli 2,8 mln krooni, 9 kuuga kasvas see kuni 4,9 mln kroonini. 2004. a teisest poolest alates tegutses ettevõte planeeritud kahjumiga, mis 9 kuuga ületati 0,6 mln krooni võrra. Kahjumi peamine põhjus on asjaolu, et kaitseväe tellimuste vähenemise tõttu 2004. a vähenesid tunduvalt tulud põhitegevusest. Samas kulud, eriti püsikulud (sh üldhalduskulud), ei ole märgatavalt vähenenud ja on jäänud ligikaudu 2003. a tasemele. Kaitseministeerium ei ole võtnud tarvitusele meetmeid, et olukorda parandada (kas suurendada tellimusi või siis reorganiseerida ettevõte). Vaatamata sellele et kaitsejõudude tellimused ja seoses sellega ka müügitulud on oluliselt vähenenud, on ASi E-Arsenal nõukogu nõustunud äriühingu juhtkonnaga mitte vähendada kulutusi, vaid säilitada need endisel tasemel. Riigikontroll on seisukohal, et ainuüksi planeeritud palgakulud olid võrreldes planeeritud müügi netokäibega põhjendamatult kõrged.

Kompenseerimaks tulude vähenemisest põhjustatud negatiivseid rahavooge ning finantseerimaks uue lõhkematerjalitehase ehitust, müüdi 2004. a osaliselt kinnistu (nii oli ette nähtud ka strateegilises plaanis). ASile Faabula võõrandati ASi E-Arsenal omandis oleva kinnisasja (asukohaga Erika 4, Tallinn) 10995/55523 mõtteline osa koos selle oluliste osade ja päraldistega kaasomandisse hinnaga 9 284 000 krooni. Asjaõiguse leping oli sõlmitud 2004. a septembris ning 30.10.2004. a seisuga oli kogu summa ka laekunud.

Järeldus

Nii Kaitseministeerium kui ka ASi E-Arsenal nõukogu ja juhatus ei ole võtnud tarvitusele piisavaid meetmeid, et suurendada müügitulusid ja vähendada kulutusi. Negatiivseid rahavooge on kaetud kinnistu müügiga, mitte tuludega põhitegevusest.

3.2.1. Personalikulud

Vaatamata ASi E-Arsenal järjest süvenevale kahjumile ja tootmise madalseisule on palgakulud 2004. a aasta jooksul püsinud samal tasemel.

Kui kuude kaupa oli planeeritud palgakulusid vähendada, siis tegelikud palgakulud kokkuvõttes ei vähenenud. Samuti ei ole arusaadav, missuguste meetmetega palgakulusid vähendada sooviti. Näiteks:

- 2004. a märtsiks planeeritud müügi netokäive oli 501 998 kr, palgakulu oli planeeritud aga 525 300 kr, kusjuures juba ainuüksi planeeritud palgakulu ületab planeeritud netokäivet 23 302 kr võrra.

- Kontrollimisel selgus et 2004. a märtsis koondati äriühingust 11 töötajat (ning hiljem veel kokku 11 inimest). Koondamisele järgnenud poole aasta jooksul asus äriühingusse tööle 22 inimest. Koondatud töötajatest töötavad praegu äriühingus Elviira Shalk ja Svetlana Zujeva (viimane töövõtulepingu alusel, täites samu tööülesandeid, mida ta ka enne koondamist täitis). Eeltoodust võib järeldada, et reaalset koondamist ei korraldatud, näiteks 2003. a lõpuks oli E-Arsenali töötajate arv 60[18], sama arv töötajaid oli äriühingus ka käesoleva auditi korraldamise ajal.

3.2.1.1. Puudused nõukogu liikmete tasustamisel

ASi E-Arsenal nõukogu liikmete töötasustamise kontrollimisel selgus, et tasu on makstud vaatamata nõukogu liikmete osavõtule nõukogu otsuste vastuvõtmisest.

Rahandusministri 14.06.2004. a määruse nr 117 "Riigi osalusega äriühingu ja sihtasutuse nõukogu liikmete tasustamise kord ja tasude piirmäärad" § 5 (rahandusministri 23.12.2002. a määruse nr 150 "Riigi osalusega äriühingu ja sihtasutuse liikmete töö tasustamise kord ja piirmäärad" § 4) sätestab, et nõukogu liikmetele, kes nõukogu otsuste vastuvõtmisel ei osalenud, nõukogu koosoleku toimumise kuu eest tasu ei maksta. Kui samal kuul toimub mitu nõukogu koosolekut, makstakse tasu proportsionaalselt koosolekutel osalemise arvuga.

Mainitud nõuetest ei ole ASis E-Arsenal kinni peetud. Makstud on ka nende kuude eest, kui nõukogu liige ei osalenud koosolekul. Seetõttu tuli 2003. aastal tagastada 19 078 ja 2004. aastal 5644 krooni. Aruande avalikustamise ajaks olid nimetatud summad tagasi makstud lähtuvalt seltsi nõukogu 20.01.2005. a otsusest.

3.2.2. Lähetuskulud

Kontrollimisel selgus, et ASis E-Arsenal ei ole kinni peetud Vabariigi Valitsuse 22.12.2000. a määrusest nr 453 "Töölähetuse kulude hüvitiste ja päevaraha määrad ning nende maksmise tingimused ja kord". Lähtudes eelnimetatud määruse §-st 3, hüvitatakse töölähetuse kulud ja makstakse päevaraha tööandja kirjaliku otsuse alusel, milles näidatakse töölähetuse sihtkoht, kestus ja ülesanne ning hüvitatavate lähetuskulude ja päevarahade määr.

ASis E-Arsenal ei ole töölähetusse saatmise käskkirjades märgitud töölähetuse ülesannet ja sageli ka päevarahade määra, samuti on välislähetuste puhul sihtkohana märgitud sageli ainult riik, näiteks Soome, Läti, Saksamaa, Poola, aga mitte konkreetne lähetuse sihtkoht.

Ühepäevaste välislähetuste päevaraha määr on käskkirjas märgitud 500 kr. Lähtudes eelnimetatud määruse §-st 14, tuleb lähetuse päevaraha alammäära ületav summa ühepäevasel lähetusel maksustada tulumaksuga, seda aga tehtud ei ole.

Riigikontroll juhib tähelepanu ka võimalikule maksuriskile. Kuna töölähetuste käskkirjad ei ole vormistatud valitsuse määruse nõuete kohaselt ja selgitused töölähetuste võimaliku otstarbe osas on meie arvates paljasõnalised, võib maksuhaldur eelkirjeldatud viisil vormistatud nn töölähetused

[18] ASi E-Arsenal 2003. a majandusaasta aruanne

liigitada tulumaksuseaduse § 48 mõistes erisoodustuseks ning töölähetustega seotud kulud tuleks seetõttu maksustada tulumaksuga.

ASi E-Arsenal juhataja J. Tümanok on Eesti Noorte Kommertskoja president, samuti on ta pidevalt olnud tegev teistes Eesti noortekodade organisatsioonides. Kulude kontrollimisel torkas silma asjaolu, et J. Tümanok on osalenud noortekodade korraldatud konverentsidel ja vormistanud selle kui töölähetuse või koolituse. Näiteks:

- Osalemine Pärnumaa Noortekoja konverentsil (19.09.2003. a arve nr 001-12 summas 1700 kr) on vormistatud kui täienduskoolitus, hotellis ööbimise kulud konverentsi ajal summas 1182 kr on vormistatud kui majutus, kokku kulud 2882 krooni.

- Et osaleda JCI (noortekodade) maailmakonverentsil Kopenhaagenis, on J. Tümanokile vormistatud töölähetus, samas ei olnud J. Tümanok sellel konverentsil mitte kui ASi E-Arsenali esindaja, vaid kui Eesti Noorte Kommertskoja esindaja. Konverentsi puudutavatest materjalidest ja pressiteadetest lähtuvalt ei saanud konverentsist osavõtu puhul olla tegemist ASiga E-Arsenal seonduva töölähetusega. Konverentsil osalemise maksumuseks kujunes lähtuvalt ASi E-Arsenal raamatupidamisdokumentidest 15 882 krooni.

Riigikontroll on seisukohal, et tegemist on juhtumiga, kus riigile kuuluv äriühing on rahastanud J. Tümanoki isiklikku tegevust. J. Tümanoki arvates oli tegemist vajaliku koolitusega.

Järeldused

ASi E-Arsenal juhatus ei rakendanud kõiki võimalikke meetmeid tulude suurendamiseks. AS E-Arsenal on kulutanud mitmel juhul raha vastuolus seaduse sätetega ebaperemehelikult.

Ettepanekud ASi E-Arsenal juhatusele

- Lähtuda kulude planeerimistel majanduslikust otstarbekusest ja säästlikkusest.

- Analüüsida pidevalt tulude ja kulude suurust ja nende vastavust; viia miinimumini põhitegevusega mitteseotud kulud.

- Analüüsida kõigi rendilepingute tingimusi ja nende täitmist rentnike poolt ning vajaduse korral muuta lepingutingimusi; esitada 2004. aasta tulemuste põhjal aktsiaseltsi nõukogule aruanne rendile antud vara kohta.

- Töölähetuskulude hüvitamisel rangelt järgida valitsuse määrust: töölähetusse saatmise käskkirjades märkida töölähetuse ülesanded, päevaraha määr, konkreetne lähetuse koht; maksustada tulumaksuga ühepäevase lähetuse päevaraha alammäära ületav summa; mitte hüvitada nende lähetuste kulusid, mis ei ole seotud ettevõtte tegevusega.

4. Arvamus AS E-Arsenal 2003.–2004. aasta raamatupidamise korralduse kohta

4.1. Varud

Kesklao varude eest vastutab alates 6. augustist 2003 Aime Tavel. Materiaalsete väärtuste ülevõtmine eelmiselt laohoidjalt toimus komisjoni juuresolekul inventuuriga. Materiaalse vastutuse lepingut 26.10.2004. a seisuga sõlmitud ei olnud.

Varude kirjel on ettemaksuna alates 20.10.2003. a lahendamata nõue FIE Agu Odese vastu summas 16 957 kr. A. Odeselt tellitud 7,62 mm puukuulide eest tasuti varem, kui tuvastati, et kuulid ei vasta joonisele ja on halva pinnakvaliteediga. 20.10.2003. a vormistati akt, mis koostati A. Odesele 140 000 puukuuli tagastamise kohta. A. Odes keeldus aktile alla kirjutamast. See summa tuleks lugeda ebatõenäoliselt laekuvaks.

4.2. Bilansiväline vara

Juhatuse esimehe 24.12.2003. a käskkirjaga nr 01-7/99 nähti ette korraldada väheväärtuslike varade inventuurid 31.12.2003. a seisuga. Inventuuride inventeerimisnimekirju audiitoritele auditi käigus ei esitatud.

4.3. Nõuete laekumise tagamine

Aktsiaseltsis ei tegeleta piisavalt sellega, et ostjad tasuksid esitatud arved õigel ajal. Ostjad tasuvad arveid mitmekuulise hilinemisega või jätavad hoopis tasumata.

Raamatupidamise sise-eeskirja p 4.9.7 "Realiseerimise arvestus" kohaselt tuleb hinnata nõue ebatõenäoliseks, kui see on tasumata enam kui 8 kuud pärast tähtaja möödumist. Nimetatud nõuet ei ole alati järgitud.

Ebatõenäoliselt laekuvate summadena kajastatakse bilansis ka nõudeid, mille sissenõudmise menetluse on inkassofirma lõpetanud või menetleb väiksemas mahus.[19] Aruandeperioodil ei ole inventeeritud ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid üksikute arvete ja hankijate kaupa (vt ka käesoleva aruande osa "Varud"). Sellised nõuded tuleks raamatupidamise tava kohaselt hinnata lootusetuks ning bilansist maha kanda. AS E-Arsenal ei ole nõudnud inkassofirmast menetluses olevate nõuete kohta perioodilist teavet.

Järeldused

Riigikontrolli hinnangul on arvestuse korraldus ASis E-Arsenal vaatamata mõningatele puudujääkidele rahuldav.

Ettepanekud ASi E-Arsenal juhatusele

- Sõlmida materiaalse vastutuse leping kesklao varude eest vastutava töötajaga.
- Korraldada inventuurid vastavalt juhatuse esimehe käskkirjale.
- Analüüsida ostjatele, tellijatele ja rentnikele esitatud arvete tasumise õigeaegsust; inventeerida ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid üksikute arvete ja hankijate kaupa; rakendada sanktsioone nende ostjate, tellijate ja rentnike suhtes, kes viivitavad arvete tasumisega.

[19] Julianuse Inkasso Agentuuri ASi aruanne 20.10.2004. a

5. Kaitseväe tellijate ning AS E-Arsenal nõukogu ja juhtkonna arvamus aktsiaseltsi tegevuse ja tuleviku kohta

Kaitseministeeriumil, Kaitseväe Logistikakeskusel, Piirivalveametil ei ole ASile E-Arsenal tõsiseid etteheiteid seoses tellimuste täitmisega. Nende väitel on aktsiaselts siiani rahuldanud õigel ajal ja täies ulatuses kõik tellimused ja vajadused. Toodete ja teenuste kvaliteet vastab enamasti esitatud nõudmistele. Teenuste ja toodangu hinnad on siiani enam-vähem rahuldanud tellijat ning võrreldes analoogsete toodetega välismaal ei ole hinnad kõrgemad.

Nii Kaitseministeeriumi kui ka teiste tellijate arvates on vajadus analoogse ASi E-Arsenal toodangu järele olemas ka tulevikus. Samas ei ole Kaitseministeeriumi arvates tähtis, kes neid tooteid ja teenuseid tarnib, kuna ASi E-Arsenal toodang ja teenused ei ole strateegilise tähtsusega. Kaitseministeeriumi väitel on Eesti Vabariigi saamisega nii NATO kui ka Euroopa Liidu liikmeks kaitsepoliitiline olukord märgatavalt muutunud ning praeguseks on kadunud vajadus riigile kuuluva ettevõtte järele. Audiitorid juhivad tähelepanu ka sellele, et AS E-Arsenal ei tooda mingeid kõrgtehnoloogilisi seadmeid, neid tellib Kaitseministeerium muudelt erakapitalil põhinevatest äriühingutest (Eesti firmadest võib näiteks tuua OÜ Eli toodetavad simulaatorid ja OÜ Englo toodetavad tundlikud elektroonilised mõõturid).

Kaitseväe Logistikakeskuse arvates aga ei ole võimalik ASist E-Arsenal või mõnest muust analoogiliselt spetsialiseeritud tootmisüksusest loobuda. Logistikakeskuse arvates oleks otstarbekohane AS E-Arsenal ümber formeerida riigiettevõtteks[20] kindla eelarve, töötasu- ja tootmisülesannetega analoogselt sõjaeelse Eesti Vabariigiga, kusjuures osa ülesandeid tuleks teatud mahus jätta tsiviilsfääri teenindamiseks ja kasumi tootmiseks.

ASi E-Arsenal juhatus on seisukohal, et ettevõtte tegevusest on riigi jaoks vajalik vaid relvastuse remont. Nõukogu seisukoha järgi on kaitsejõududel vaja ASi E-Arsenal toodangut ja teenuseid, kuid selle vajaduse rahuldamiseks ei pea ettevõte olema riigi omanduses. Nõukogu otsustas, et riigi omandis olev ettevõte AS E-Arsenal tuleb likvideerida aktsiate müügi teel.

ASi E-Arsenal põhiklientide (v.a Kaitseväe Logistikakeskus) arvamuse kohaselt saab E-Arsenali toodangu asendada mujalt tellitavaga ning relvastuse ja muu kaitsevarustuse remondi alane võimekus on kaitseväes välja kujunemas.

Ettepanek kaitseministrile

Lõpetada ASi E-Arsenal tegevus senisel kujul (kas aktsiate võõrandamise või muul teel), lähtudes järgmistest põhjustest:

- kaitsejõudude vajadus ASi E-Arsenal toodete ja teenuste järele on vähenenud 3–4 korda;
- riik saab osta talle vajaminevaid tooteid ja teenuseid eraomandis olevalt ettevõttelt;
- riigil ei ole enam vajadust olla omanik väikeses ettevõttes, mis tänaseks konkureerib oma toodetega põhiliselt tsiviilturul.

Tõnis Saar
direktor II auditiosakonna peakontrolöri ülesannetes

[20] AS E-Arsenal on riigile kuuluv äriühing, riigiettevõtted formeeriti ümber riigile kuuluvateks äriühinguteks 1990. aastate keskel seoses äriseadustiku vastuvõtmisega, praegusaja seadused soovitatud juriidilist vormi ei võimalda

Lisad

1. Õigusaktide nimekiri

ASi E-Arsenal majandustehingute seaduslikkust hinnates tugines Riigikontroll järgmistele aruandeperioodil kehtinud õigusaktide sätetele:

Riigi eraõiguslikes juriidilistes isikutes osalemise seadus

Riigikontrolli seadus, §-d 6–7

Riigivaraseadus, §-d 7, 11, 13, 16,18–20

Raamatupidamise seadus, §-d 1–16

Riigihangete seadus, §-d 2–4, 12

Töölepinguseadus

Puhkuseseadus, §-d 8, 9, 15, 23–26

Tulumaksuseadus, §-d 1, 3, 4, 13, 28, 40–43, 48

Sotsiaalmaksuseadus, §-d 2, 3, 7–9

Töötuskindlustuse seadus, §-d 15–18, 40–42

Kogumispensionide seadus, §-d 6–8, 10

Käibemaksuseadus, §-d 13, 17, 20, 27–29

Võlaõigusseadus, § 638

Vabariigi Valitsuse 23.08.2001. a määrus nr 278 “Puhkusetasu arvutamise kord”

Vabariigi Valitsuse 15.08.2001. a määrus nr 275 “Keskmise palga arvutamise kord”

Rahandusministri 14.06.2004. a määrus nr 117 “Riigi osalusega äriühingu ja sihtasutuse nõukogu liikmete tasustamise kord ja tasude piirmäärad”

Raamatupidamise toimkonna juhend nr 5

2. Aktsiaseltsi peamised finantsnäitajad

ASi E-Arsenal majandustegevust iseloomustavad finantsandmed on esitatud alljärgnevas tabelis.

Bilansi ja kasumiaruande kirje nimetus	**2002, kr**	**2003, kr**	**2004**, kr**
Põhivara (jääkväärtuses) kokku	11 358 043*	14 760 594*	15 953 777
Käibevara kokku	2 259 340*	2 200 461*	3 893 394
Omakapital	7 210 901*	12 331 570*	8 307 108
Kohustused	6 406 482*	4 629 485*	11 540 063
Äritulud kokku	14 811 446	15 317 703	6 795 355
Ärikulud kokku	16 018 717	15 081 290	11 472 056
Ärikasum (-kahjum)	–1 207 271	236 413	–4 676 701
Finantstulud ja -kulud	–45 069	–153 131	–235 161
Aruandeaasta puhaskasum (-kahjum)	–1 252 340	83 282	–4 911 862

* 31. detsembri seisuga
** 30. septembri seisuga

Kaitseministri, Kaitsejõudude Peastaabi ülema ja
AS E-Arsenal juhatuse esimehe vastused

KAITSEMINISTEERIUM

Riigikontroll
Narva mnt 11a
15013 TALLINN

Teie: 21.01.2005 nr OSII-2-7.1/05/104

Meie: 04.02.2005 nr 1.1-100/7065

Vastus kontrollaruande eelnõule "AS E-Arsenal majandustegevus aastatel 2003-2004"

Täname Teid ja kogu auditi meeskonda AS-i E-Arsenal 2003-2004.a majandustegevuse kontrolli läbiviimise eest. Koostatud arvamus aitab kindlasti kaasa AS-i E-Arsenal raamatupidamise täiustamisele ja oma edaspidises tegevuses arvestame Teie poolt välja toodud märkuste ja tähelepanekutega. Oleme nõus Teie poolt toodud järelduste ja soovitustega, et aktsiaseltsi tegevuses on vaja viia läbi radikaalsed muudatused. Samuti kaalume väga tõsiselt punktis 5 toodud ettepanekut.

Jaak Jõerüüt
Minister

Varmo Ronk
71 70 066

KM 141321

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 08.02.05 Reg nr OSII-2-7.1/05/104-2

Sakala 1
15094 Tallinn
Reg nr 70004502

Tel 717 0022
Faks 717 0001

Eesti Ühispank
a/a 10052032216004
kood 401

KAITSEJÕUDUDE PEASTAAP

Tõnis Saar
Riigikontroll

Teie 21.01.2005 nr OSII-2-7.1/05/103

Meie 08.02. 2005 nr SAO-9.1-5/1255

Kontrolliaruande eelnõu „AS-i E-Arsenal majandustegevus aastatel 2003 – 2004"

Austatud härra Saar

Kaitsejõudude Peastaap on huvitatud kodumaise relvatööstuse olemasolust ning arendamisest. Samas leiame, et selline tegevus peab olema riigile ka majanduslikult otstarbekas. Kaitsevägi on huvitatud AS-i E-Arsenal toodangu ostmisest juhul, kui see on kvaliteetne ning seda pakutakse konkurentsivõimelise hinnaga.

Riigikontrolli auditi eelnõus tuuakse AS-i E-Arsenal majandusraskuste tekkimise ühe põhjusena hankeplaani vastuvõtmise hilinemist, mille tõttu ei olnud ettevõttele võimalik esitada tellimusi I kvartali jooksul, põhjustades sellega majandustegevuse puudumise.

Peame selgituseks märkima, et hankeplaani koostaja Kaitsejõudude Peastaap on järgmise aasta hankeplaani esitanud kaitseministrile kinnitamiseks alati veel eelnenud aastal ning ei ole seega vastutav hankeplaani vastuvõtmise hilinemise eest.

Põhjusteks, miks kaitsevägi on 2004. aastal AS-ilt E-Arsenal tavapärasest vähem tooteid ostnud, on konkreetsete vajaduste puudumine, juba piisava laotagavara olemasolu (nt lõhkepaketid), varem ostetud toodete ebapiisav kvaliteet (nt õppe-roomikumiinid) või konkurentidega võrreldes oluliselt kõrgem hind (nt pauk-padrunid).

Kaitsevägi on huvitatud eelkõige piisava relvastuse remondi-, hooldus- ning konserveerimisteenuse osutamise võimekuse olemasolust Eestis ning meil puudub eelistus ettevõtete või nende omanike osas, kes nimetatud teenuseid osutavad. Kaitseväe seadusejärgseks kohustuseks on lähtuda teenuse tellimisel soodsatest tingimustest, teenuse hinnast ja kvaliteedist.

KJPS Nº 0011502

Juhkentali 58
15007 TALLINN
Registrikood 70006263

Tel: 717 1000
Faks: 717 1158
E-post: mil@mil.ee

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 09.02.05 Reg nr OSII-2-7.1/05-2

Rahandusministeerium
a/a 10220004799019
Kaitsejõudude Peastaabi
viitenumber 2100011120

Juhul, kui AS E-Arsenal jätkab oma tegevust riigile kuuluva ettevõttena, peame vajalikuks kaasata ettevõtte nõukogusse ka Kaitsejõudude Peastaabi esindaja.

Lugupidamisega

Alar Laneman
kolonel
Kaitsejõudude Peastaabi ülem

Karl Taklaja 7171445 karl.taklaja@mil.ee

E-ARSENAL

Tõnis Saar
Riigikontroll
Narva mnt 11a
15013 Tallinn

Seisukohtade esitamine

14.03.2005 nr 01-8/82

Väga austatud hr Tõnis Saar

Vastavalt Teie kirjale nr OSII-2-7.1/05/102, 21.01.2005.a esitab AS E-Arsenal nõukogu ja juhatus oma seisukohad Riigikontrolli kontrollaruande eelnõu "AS E-Arsenal majandustegevus aastatel 2003 – 2004" kohta ning arvamuse kontrollaruandes esitatud nõukogu ja juhatust puudutavate ettepanekute suhtes.
Samuti esitame Teile ülevaate aksepteeritavate ettepanekute rakendamiseks kavandatud abinõudest.

Lugupidamisega

Jüri Tümanok
Juhatuse esimees

Lisa: AS E-Arsenal nõukogu ja juhatuse seisukohad Riigikontrolli aruande " E-Arsenal majandustegevus aastatel 2003 – 2004" eelnõu kohta ning seal esitatud ettepanekute rakendamiseks kavandatavatest abinõudest.

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 14.03.05 Reg nr

E-Arsenal
Reg. nr. 10057490
KMKR nr. EE100177891

Erika 4
10416 Tallinn
Eesti

Tel. +372 6679 400
Fax +372 6679 401
e-arsenal@e-arsenal.ee

A/a 10002032489001
Ühispank
kood 401

AS E-Arsenal nõukogu ja juhatuse seisukohad Riigikontrolli kontrollaruande OSII-2-5/05/03 21.01.2005 „AS E-Arsenal majandustegevus aastatel 2003-2004" kohta ning ülevaade seal esitatud ettepanekute rakendamiseks kavandatavatest abinõudest

1. AS E-Arsenal nõukogu ja juhatuse seisukoht Riigikontrolli aruande eelnõust.

Edaspidi kasutatakse Riigikontrolli kontrollaruande eelnõu asemel väljendit „Aruanne".

1.1 Üldine nõukogu ja juhatuse seisukoht.

AS-is E-Arsenal teostatud Riigikontrolli aruandes toodud märkused vigade kohta on valdavas osas õigustatud. Aruandes toodud ettepanekud edasise tegevuse kohta ühtivad suures osas nõukogu ja juhatuse poolt läbi arutatud seisukohtadega ja ettepanekutega. Nõukogu on teinud vastavad vajalikud otsused. Otsustele vastavad tegevused on juhatuse poolt, kas tehtud või käivitatud ning seda juba mitmes osas enne Riigikontrolli poolt teostatud kontrolli algust.
Samas esitab nõukogu ja juhatus täpsustusi ja selgitusi aruandes toodud faktide ja hinnangute kohta.

1.2 Täpsustused ja selgitused aruandes toodu kohta.

Nõukogu ja juhatus täpsustab ja annab lisaseletusi järgmiste punktide osas.

1.2.1. Aruande kokkuvõtte olulisemad tähelepanekud ja järeldused, I lõik.

- *Aktsiaseltsi akumuleerunud kahjum alates tema moodustamisest on 2004.aasta lõpu seisuga (auditeerimata andmetel) ca 5,4 miljonit krooni*[1].

Nõukogu ja juhatus on nõus, et AS E-Arsenal põhitegevus on tootnud kahjumit. Siinkohal täpsustaksime andmeid. AS E-Arsenal raamatupidamise andmetel on ettevõtte akumuleeritud kasum alates tema moodustamise hetkest 2004 aasta lõpuni 3,55 milj kr. Antud kasum sisaldab ka 2003 aastal teostatud hoonete ümberhindlusest tekkinud kasumit 6,05 milj kr. Seega on ettevõtte tegevuse akumuleerunud kahjum alates loomisest kuni 2004 a. lõpuni (ilma hoonete ümberhindlusest tekkinud kasumita) ca 2,5 milj kr.

[1] Justiitsministeeriumi Registrikeskuse andmetel

1.2.2 Aruande kokkuvõtte olulisemad tähelepanekud ja järeldused VII lõige

AS-i E-Arsenal strateegilised eesmärgid 2003. ja 2004. aastaks on Riigikontrolli seisukohalt olnud liiga kõrged ja ebareaalsed. Kaitseministeerium ei ole vajalikus ulatuses suunanud aktsiaseltsi tegevust. Nõukogu ja juhatus ei ole võtnud tarvitusele piisavalt meetmeid, et põhitegevuse kaudu parandada aktsiaseltsi finantsseisundit**.*

* Antud allakriipsutatud väite osas on vaja täpsustada järgmist.
Mitte kõik 2003 ja 2004 strateegilised eesmärgid ei olnud seadmise hetkel liiga kõrged ja ebareaalsed. Näiteks seati 2003 aastal lisaks käibele ka muid strateegilisi eesmärke, millest osa täideti. Esile võib tuua:

- ekspordi alustamine (saime tellimuse Soome Lõhkematerjalide tehaselt ja osalesime Läti Kaitsejõudude riigihankel. Võitja selgus 2004 aastal),
- ettevõte toodab kasumit (2003 a. oli kasumis),
- kvaliteedi juhtimissüsteemi juurutamine vastavalt ISO 9000 - le. (kehtestati septembris 2003),
- positiivne rahakäive äritegevusest (tegelikult oli 2003 aasta äritegevuse rahakäive positiivne 797 tuh kr.),
- netokäive ühe töötaja töötunni kohta on enam kui 137 kr (tegelikult oli 165 kr/h).

Liiga kõrgeteks osutusid käibe osas püstitatud eesmärgid.

** Antud allakriipsutatud väite osas on järgmine kommentaar.
Vastavalt strateegilisele plaanile ja igaaastasele tegevusplaanile oli vaja müügitulu suurendada pürotehnikas - uute toodete arendamise ja uutele turgudele sisenemisega ning samuti ka masinaehituses - Eesti turule sisenemisega. Nii 2003 kui ka 2004 aastal sellega ka tegeleti. 2003 aastal sai AS E-Arsenal pürotehnika vallas esimesed tellimused Soomest, 2004 aastal sai ettevõte esimese tellimuse samas vallas Läti Kaitsejõududelt ja samuti süvenes koostöö Soome pürotehnikat tootva tehasega. Pürotehnika eksport kasvas 2004 aastal võrreldes 2003 aastaga 47 korda ja oli 2004 aastal 940 tuh kr. Masinaehituse ja metallitööde müük kasvas 2004 aastal võrreldes 2003 aastaga 5,4 korda ja oli 2,16 milj kr. Uutele turgudele sisenemine nõuab aga aega ja täiendavaid lisakulutusi. Samas vähenesid Kaitseministeeriumi tellimused kiiremini, kui uutelt turgudelt lisandus täiendav käive.

1.2.3 Aruande kokkuvõtte olulisemad tähelepanekud ja järeldused, XII lõige

Mõnigatel juhtudel on raha kulutatud ebaperemehelikult või vastuolus seaduste sätetega.

- *Vaatamata AS E-Arsenali järjest süvenevale kahjumile ja tootmise vähenemisele ei ole personalikulud vähenenud. Vaatamata toodangu mahu vähenemisele on palgakulud püsinud ligikaudu samal tasemel.*

Allakriipsutatud väidetega ei saa täiel määral nõustuda ning need vajavad järgnevat täpsustamist.

Oletada võib, et antud väited käivad 2004 aasta kohta.
2002 ja 2003 aasta kogemus näitas, et tellimuste laekumine Kaitsejõududelt toimub aprillikuus või pisut hiljem. Niisiis on tellimuste vähesus Kaitsejõududest aasta alguses tavapärane. Seega peab ettevõte olema suuteline täitma aasta tellimuste mahud aasta teisel poolel 6-9 kuuga.
Eestis ei õpetata välja pürotehnikuid ja relvaremondilukkseppi.
Kuna puudub võimalus tagada, et väljaõpetatud kaadrit nimetatud ametikohtadele on võimalik tööturult leida 3 kuu pärast, ei ole mõistlik tööde mahu ajutisel vähenemisel nimetatud ametikohtadelt (pürotehnik, pürotehnik-koostaja, relvaremondilukksepp) töötajaid koondada. Uute inimeste väljaõpetamine aga eelpoolmainitud valdkondades võtab aega ligi 3-12 kuud ning on seotud suurte koolituskuludega.
Kuna tööülesanded nimetatud valdkondades on erinevad, puudub võimalus panna pürotehnikuid ajutiselt tegema relvastuse remondiga seotuid töid ning vastupidi.
Tööde mahu ajutisel vähenemisel ei saa ka koondada tehnolooge, konstruktoreid ja keemiainsenere, kuna uute spetsialistide tööle võtmine ja välja koolitamine võtab aega 1-3 aastat. Nende töötajate koondamine tähendab praktiliselt ettevõtte tegevuse lõpetamist.
Samas on ettevõte praegune juhtkond kogu tegutsemise vältel pidevalt koondanud töötajaid, et olla personali arvu, kvalifikatsiooni ja kulude osas ajakohane. 2001 aasta oktoobris oli AS-is E-Arsenal tööl 85 inimest. 2003 aasta lõpus oli tööl 60 inimest. 2004 aastal koondati 11 töötajat. Tööde lisandumisel teisel poolaastal võeti osa koondatud töötajad tagasi tööle, kuid tähtajalise töölepingu alusel. Nende lepingud lõppesid 2004 aastal. Seega oli 2005 aasta alguseks ettevõttes 48 töötajat.

1.2.4 Aruande kokkuvõtte olulisemad tähelepanekud ja järeldused XIII lõige

- AS E-Arsenal nõukogu liikmetele tasu maksmine toimub vaatamata nõukogu liikmete osavõtule nõukogu otsuste vastuvõtmisel.

Viga tekkis, kuna tugineti teistele seadustele e Äriseadusele ja Riigi eraõiguslikes juriidilistes isikutes osalemise seaduse §24 lõige (4). Tänaseks on enammakstud summad tagastatud.

1.2.5 Aruande kokkuvõtte olulisemad tähelepanekud ja järeldused XIV lõige

- *AS E-Arsenal juhatajale, kes on ühtlasi Eesti Noorte Kommertskoja president, hüvitati aktsiaseltsi arvel lähetuskulud, kui ta osales noortekodade maailmakonverentsil Kopenhaagenis ja samuti Eestis korraldatud üritusel.*

Tegemist oli täienduskoolitustega. Töötajate s.h. ka juhatuse liikmete koolitamine ei ole vastuolus seadusega ega ebaperemehelik tegevus. Täpsemalt on teemat põhjendatud punktis 1.2.19.

1.2.6. Aruande punktis 2.1. I lõik
AS E-Arsenal 2003. a tegutsemise aluseks oli äriühingu poolt 2002. a moodustatud äriühingu pikaajalise arenguperspektiivi, tootearenduse ja finantseerimisküsimustega tegeleva ametkondadevahelise töörühma poolt koostatud dokument "AS E-Arsenal

strateegilised tegevussuunad" ning "AS E-Arsenal strateegia aastateks 2002–2005". Lähtudes strateegilistest eesmärkidest, pidi AS E-Arsenal käive viie aasta jooksul tõusma 50 miljoni kroonini aastas.

Antud lõigu juures tuleb lisada järgmist.
Nimelt ametkondadevaheline töörühm hindas 2003-2005 aasta Kaitsejõudude vajaduste mahuks AS E-Arsenal teenuste/toodete osas 30-37 milj kr aastas. Sellest tulenevalt püstitati eesmärk - AS-i E-Arsenal 2007 aasta käive peaks olema 50 milj kr.

1.2.7. Aruande punktis 2.1. II lõik
2003. a strateegilised eesmärgid jäid osaliselt täitmata. Plaaneritud käive – 21 mln krooni – suudeti täita ainult 72% ulatuses. 2003. a realiseerimise netokäive oli 15,084 miljonit krooni, sellest põhiteenuse netokäive, mis enamikus koosnes Kaitseministeeriumi tellimustest, moodustas 12,5 miljonit krooni ehk 83% kogu käibest.

Allakriipsutatud väidet on vaja täpsustada järgmiselt.
21 milj kr oli käibe eesmärgiks vastavalt 2002 aastal koostatud strateegia järgi. 2003 aasta alguses sai käibe eesmärki eelarves täpsustatud ja planeeritud käive oli 19,4 milj kr.

1.2.8. Aruande punktis 2.1. IV lõik
Faktiliselt oli ka see eesmärk üle paisutatud ega vastanud tegelikule olukorrale. Nii moodustas 2004. a 9 kuu AS E-Arsenal realiseerimise netokäive kokku vaid 6,8 mln krooni. Müügitulu kahanemine oli peamiselt tingitud kaitsejõudude-poolsest nõudluse vähenemisest AS E-Arsenal toodangule/teenustele ning tellimusmahtude kinnitamise pikaajalisest kestusest (esimesed tellimused tulid aasta teises kvartalis).

Täpsustuseks tuleks lisada, et 2004 aasta suve alguses selgus, et 2005 aastaks oli oodata lepinguid 2,0-3,0 milj kr eest. Sügisel selgus, et tellimuste maht Kaitsejõududelt jääb 2004 aastal 5,1 milj kr piiridesse.

1.2.9. Aruande punktis 2.2. IV lõik

Nõukogu istungitel küll konstateeriti, et müügitulud kahanesid seoses Eesti Kaitsejõudude tellimuste vähenemisega, kuid ei arutanud piisavalt põhjuseid, miks tellimused vähenesid ega suudetud leida olukorrast väljapääsu senisel moel tegevust jätkates. Nõukogu istungil 11.08.2004. a otsustati, et riigi omandis olev ettevõte AS E-Arsenal tuleb likvideerida aktsiate müügi teel.

Allakriipsutatud väidet tuleb täpsustada. Põhjused, miks käibed aasta alguses vähenesid said läbi arutatud ja olid selged. 2002 ja 2003 aastal toimus samuti jaanuarist-aprillini käivete vähenemine, sest uute lepingute sõlmimine Kaitsejõududega algas aprillist. Sellest lähtuvalt toimus käivete kasv iga-aastaselt II poolaastal.
Peamised küsimused 2004 aasta alguses olid:

1) missuguseks kujuneb käive Kaitsejõududest 2004 aasta II poolel

2) missugune on Eesti Kaitsejõududelt 2005 aasta eeldatav käive.

Kohe, kui selgusid eelnimetatud andmed (e. 2004 aastal oli oodata lisanduvaid lepinguid 5-6 milj kr eest ja 2005 aastal oli oodata lepinguid 2,0-3,0 milj kr eest), arutas nõukogu ja juhatus kujunenud situatsiooni ja olukorrast leiti väljapääs. Väljapääs tekkinud olukorrast formuleeriti nõukogu 11.08.2004 a koosolekul otsusena järgmiselt - „Riigi omandis olev ettevõte AS E-Arsenal likvideerida aktsiate müügi teel."

1.2.10. Aruande punktis 2.3 IV lõik

ASi E-Arsenal strateegilised eesmärgid olid ebareaalsed. Kaitseministeerium ei ole auditeeritud perioodil piisavalt suunanud ja kontrollinud ASi E-Arsenal tegevust nii otseselt kui ka nõukogu kaudu. Samuti ei ole aktsiaseltsi nõukogu ega ka juhatus suutnud leida võimalusi põhitegevuse kaudu parandada aktsiaseltsi finantsseisundit.

Allakriipsutatud väide on ebatäpne, kuna osa strateegilisi eesmärke auditeeritaval perioodil sai täidetud. (Vaata punkt 1.2.2)

1.2.11. Aruande punkt 3.1.1. viimane lõik

Riigikontrolli arvamusel ei ole Kaitseministeerium ega ASi E-Arsenal nõukogu ja juhatus rakendanud piisavaid meetmeid, hoidmaks müügitulusid planeeritud tasemel.

Allakriipsutatud väidet tuleb täpsustada. Vastavalt strateegilisele plaanile ja igaaastasele tegevusplaanile, oli vaja müügitulu suurendada pürotehnikas uute toodete arendamisega ja uutele turgudele sisenemisega ning samuti masinaehituses Eesti turule sisenemisega, mida ka tehti (vaata täpsemalt punktist 1.2.2.).

Tuleb tõdeda, et säilitamaks 2003 aasta käibetaset ei olnud tehtu piisav - Kaitseministeeriumi tellimused vähenesid 2004 aastal kiiremini, kui lisandus uutelt turgudelt täiendavat käivet. 2004 aasta juunis selgusid ka Kaitsejõududelt 2005 aastaks planeeritavad tellimuste mahud. Nõukogus analüüsiti olukorda ning juhtkond leidis, et edasine investeerimine ei anna soovitud tulemusi ja soovitas aktsiad müüa.

1.2.12 Aruande punkt 3.2. Kulud (kogu alapunkt).

Kulude oluline vähendamine eeldas AS E-Arsenal olulist reorganiseerimist. Oskustööliste suuremahuline koondamine tähendaks ettevõtte olulist reorganiseerimist. Kuna Eestis ei õpetata välja pürotehnikuid ja relvastuse remondi lukkseppi ei saa tööde ajutisel vähenemisel koondada pürotehnikuid, pürotehnik-koostajaid ja relvaremondi lukkseppi. Uute inimeste väljaõpetamine võtab aega 3-12 kuud ja on seotud suurte koolituskuludega. Samuti ei saa pürotehnikuid panna relvi remontima ja vastupidi. Tööde ajutisel vähenemisel ei saa koondada ka tehnoloogi, konstruktorit ja keemiainseneri, sest uute spetsialistide tööle võtmine ja välja koolitamine võtab aega 1-3 aastat. Nende töötajate koondamine tähendab praktiliselt ettevõtte tegevuse lõpetamist.

Administratsiooni kulud e. Üldhalduskulud ongi püsikulud ning ei ole seotud otseselt tootmismahtude muutusega. Üldhalduskulu oluline muutus on alati seotud suurte reorganiseerimistega.
Seetõttu ei pidanud juhatus ja nõukogu otstarbekaks vähendada 2004 aasta algul üldhalduskulusid ning viia läbi olulist reorganiseerimist. 2004 aasta kevad-suvel, kui oli selge ettevõte reorganiseerimise vajadus, pidasid nõukogu ja juhatus õigeks kooskõlastada reorganiseerimistegevus eelnevalt Üldkoosolekuga.

Osa kinnistust müüdi maha - nii oli strateegilises plaanis kokku lepitud ja antud kinnistu osa oli ettevõtte tegevuseks mittevajalik põhivara. Kinnistuosa müügist saadud rahaga plaaniti finantseerida uue lõhkematerjalitehase ehitust. Kuid 2004 aastal kujunesid asjaolud teistsuguseks ning seoses 11.08.2004 tehtud nõukogu otsusega, peatati ka uue Lõhkematerjalide tehase ehituse ettevalmistustööd. Kinnistu müügist saadud osa rahaga kaeti tekkinud käibevahendite puudust ning 2004 aasta lõpu seisuga on 5 milj kr paigutatud Ühispanga rahaturufondi osakutesse intressitulu teenima.

1.2.13 Aruande punkt 3.2 järeldused
Nii Kaitseministeerium kui ka ASi E-Arsenal nõukogu ja juhatus ei ole võtnud tarvitusele piisavaid meetmeid, et suurendada müügitulusid ja vähendada kulutusi. Negatiivseid rahavooge on kaetud kinnistu müügiga, mitte tuludega põhitegevusest.

Allakriipsutatud väitega ei ole nõukogu ja juhatus nõus ning põhjendused on toodud p. 1.2.12 ja 1.2.2.

1.2.14. Aruande punkt 3.2.1 III lõik

- *2004. a märtsiks planeeritud realiseerimise netokäive oli 501 998 kr, palgakulu oli planeeritud aga 525 300 kr, kusjuures juba ainuüksi planeeritud palgakulu ületab planeeritud netokäibe 23 302 kr võrra.*

Märts 2004 oli kuu kus praktiliselt kõik Tellimused Kaitsejõududest olid täidetud. Kuid uute lepingute sõlmimine algas alles aprillis 2004. Tööjõu kulude vähendamise võimalikkus on põhjendatud p1.2.12

1.2.15. Aruande punkt 3.2.1 viimane lõik
Kontrollimisel selgus et 2004. a märtsis toimunud koondamise käigus vabastati äriühingust töölt 11 töötajat. Koondamisele järgneva poole aasta jooksul on äriühingusse tööle asunud 22 töötajat. Koondatud töötajatest töötavad praegu äriühingus Elviira Shalk ja Svetlana Zujeva (viimane töövõtulepingu alusel, täites samu tööülesandeid, mida ta ka enne koondamist täitis). Eeltoodust võib järeldada, et reaalset koondamist korraldatud ei ole, näiteks 2003. a lõpuks oli E-Arsenali töötajate arv 60[2], sama arv töötajaid oli äriühingus ka käesoleva auditi korraldamise ajal.

[2] AS E-Arsenal 2003. majandusaasta aruanne

Täpsustuseks peab lisama, et 2004 aasta jooksul võeti tööle 22 inimest, kuid töölt vabastati 11 inimest. Koondatud töötajate hulgas olid põhiliselt pürotehnikud, koostajad, treialid ja freesijad (pürotehnikutel ja koostajatel puudusid oskused töötada CNC pinkidel ja teha lukksepatööd). Tööle võeti põhiliselt lukksepa ning CNC pingioperaatori ametikohale. Kuna aasta lõpus lisandus tellimusi, mille täitmisel oli vaja lisajõude, võeti osad töötajad sh ka koostajad tagasi tööle, nüüd siis kas tähtajalise töölepingu või töövõtulepingu alusel.
Nii Septembris kui ka Novembris oli kuu käive üle 1,5 milj kr, mis omakorda põhjustas ka suurema tööjõu vajaduse.

Töötajate arv 2004 aastal kuu lõpu seisuga.

Kuu	Jaanuar	Veebruar	Märts	Aprill	Mai	Juuni	Juuli	August	September	Oktoober	November	Detsember
Töötajate arv kokku kuu lõpus (põhikohaga, tähtajalise töölepinguga)	60	60	56	49	51	54	55	56	58	58	57	48

1.2.16. Aruande punkt 3.2.1.1.
AS E-Arsenal nõukogu liikmete töötasustamise kontrollimisel selgus, et tasu maksmine toimub vaatamata nõukogu liikmete osavõtule nõukogu otsuste vastuvõtmisel.

Nõukogu liikmed tunnistab, et tasud on makstud vastuolus Rahandusministri 23.12.2002 aasta määrusele nr 150. Vastavalt 20.01.2005 nõukogu otsusele on nõukogu liikmed tagastanud 2004 aastal enam makstud nõukogu liikme tasud.

1.2.17. Aruande punkti 3.2.2 II lõik.
ASis E-Arsenal ei ole töölähetusse suunamise käskkirjades märgitud töölähetuse ülesannet ja sageli ka päevarahade määra, samuti on välislähetuste puhul sihtkohana märgitud sageli ainult riik näit Soome, Läti, Saksamaa, Poola, aga mitte konkreetselt lähetuse sihtkoht.
Päevaraha ei olnud määratud 2 korral ja nendel juhtudel päevarahasid välja ei makstud. Tänaseks on käskkirjad sihtkoha ja ülesande osas täiendatud.

1.2.18. Aruande punkti 3.2.2 III lõik.
Ühepäevaste välislähetuste päevaraha määr on käskkirjas märgitud 500 kr. Lähtudes eelnimetatud määruse §-st 14, tuleb lähetuse päevaraha alammäära ületav summa ühepäevasel lähetusel maksustada tulumaksuga, seda aga tehtud ei ole.

Juhatus kinnitab, et ühepäevaste komandeeringute puhul makstud päevarahade maksuarvestustes tekkis tõesti viga. Tänaseks on viga parandatud ja kokku tuli 2003 ja 2004 aasta eest tasuda makse 1556 kr ja viivise intresse 3 kr.

1.2.19. Aruande punkti 3.2.2 V lõik

AS E-Arsenal juhataja J. Tümanok on Eesti Noorte Kommertskoja 2004. a president, samuti on ta pidevalt olnud tegev teistes Eesti Noortekodade organisatsioonides. Kulude kontrollimisel torkab silma asjaolu, et J. Tümanok osaleb Noortekodade korraldatavatel konverentsidel, vormistades seda kui töölähetust või koolitust.

Kommentaariks antud punktile:

- JCI Maailmakongress on juhtide ja liidrite täiendamise ning koolitamise üritus.
- Nõukogu oli sellest koolitusest teadlik.
- Kongressil esinesid maailmakuulsad lektorid nagu Dr. Kenneth Blanchard, Dr. Stephen Lundin ning võimalik oli osaleda 40-l juhtimisalasel seminaril.
- Tänu nimetatud üritusel osalemisele leidis AS E-Arsenal ühe uue rentniku, ühe allhankija ning loodi kontaktid tööstusseadmeid tootva suurettevõtte ostuinimesega ning talle esitati küllakutse.
- Pärnus toimunud konverentsil keskenduti müügikoolituses suhete võrgustikule ja juhtimises teemale „Lead with Passion".

1.2.20 Aruande punkt 4.1.4

Aktsiaseltsis ei tegeleta piisavalt ostjatele esitatud arvete õigeaegse tasumisega. Ostjad tasuvad arveid mitmekuulise hilinemisega või ei tasu hoopis.

Allakriipsutatud väide on üldsõnaline ja vajab täpsustamist. Valdavalt on võlgnikud rentnikud. Nendelt raha kättesaamiseks kasutatakse mitmeid erinevaid sanktsioone. Viivisnõudeid ei ole praktiseeritud, kuna see ei anna soovitud tulemust. Ebatõenäoliselt laekuvate arvete summa 2004 aasta lõpus on 59 840 kr.

2. Nõukogu seisukoht Riigikontrolli poolt aruandes nõukogule ja Ministrile tehtud ettepanekute osas.

Nõukogu tegi 11.08.2004 aastal otsuse ja samas ka ettepaneku Kaitseministrile lõpetada AS E-Arsenal tegevus ja võõrandada aktsiad. Vabariigi Valitsusse loa saamiseks on ette valmistatud kõik dokumendid ning antud üle Kaitseministrile.

Kui otsustatakse jätta AS E-Arsenal riigi omandisse, siis peaks

- Kaitseministeerium koostöös Peastaabiga ja AS E-Arsenal töötama uue äriplaani, vastates eelkõige küsimustele Miks? Mida? Kellele? Kuidas? Kus?

Nõukogu jätkab järelvalvet tulude suurendamise ja säästlike kulude tegemise üle ning samuti nõuab ka edaspidi infot tulude ja kulude vastavuse kohta.

Kuna praegused hooned ei sobi tootmistegevuseks, otsustas Nõukogu on juba aastal 2002 algatada Erika 4 detailplaneering, eesmärgiga krunt jagada ja võõrandada. Nõukogu andis

loa müüa osa mittevajalikust kinnistust AS-ile Faabula. Nõukogu ei andnud luba müüa teist osa krundist samal ajal AS Faabula tehinguga. Nõukogu teada on juhatus müünud kümneid mittevajalike tööpinke ja muud vara. Seda tegevust ka jätkatakse.
Täna tehakse kõik endast olenev, et jõuda Vabariigi Valitsuse otsuseni aktsiate võõrandamise lubamiseks. Seejärel tehakse kõik selleks, et võõrandada aktsiad Riigile kõige soodsamatel tingimustel.

3. Juhatuse seisukoht Riigikontrolli poolt aruandes juhatusele tehtud ettepanekute osas.

Juhatus on teinud ja teeb ka edaspidi koostööd nõukogu ja Kaitseministeeriumiga, et leida võimalusi tulude suurendamiseks. Selleks tegeletakse aktiivselt metallitööde müügiga nii Eestis kui ka Põhjamaades. Et suurendada pürotehniliste toodete müüki (selleks on vaja kindlasti ehitada uus Lõhkematerjalide tehas), luuakse kontakte ettevõtetega Soomes, Rootsis ja Inglismaal. Juhatus ei näe võimalust suurendada oluliselt müügitulu Eesti Kaitsejõududelt, ilma et lisanduks täiendavaid tegevussuundi. Juba praegu on AS-il E-Arsenal 4 tegevussuunda ja nende lisandumine killustaks ettevõtte tegevust ja raskendaks organisatsiooni juhtimist.
Samas ei näe juhatus võimalust eksisteerides Riigi aktsiaseltsina edukalt konkureerida tsiviilturul välismaiste tootjatega. Tulenevalt Riigi õigustatud vajadusest kontrollida riigi omanduses olevaid organisatsioone, on kehtestatud mitmeid seadusi, mis piiravad Riigi omanduses olevate ettevõtete vabadusi, tekitades lisakohustusi ning lisakulusid (Riigihangete seadus, Riigi Raamatupidamise üldeeskiri jne). AS-i E-Arsenal suurusel väikeettevõttel (mille käive on kuni 17 milj krooni) vähendavad eelnimetatud asjaoludest tekkivad kulud oluliselt konkurentsivõimet.

Juhatus teostab 2004 aasta tulemuste põhjal kõigi rendilepingute analüüsi ja esitab selle aruande ka nõukogule.

Juhatus ei hüvita ka edaspidi kulusid, mis ei ole seotud ettevõtte tegevusega.

Juhatus analüüsib ostjatele, tellijatele ja rentnikele esitatud arvete tasumist, inventeerib ebatõenäoliselt laekuvaid nõudeid arvete kaupa ning viib korrektuurid sisse 2004 majandusaasta aruandesse. Kasutatakse jätkuvalt sanktsioone tähtaegselt tasumata arvete sissenõudmisel. Rentnike puhul kasutatakse jätkuvalt kõiki seadusega kooskõlas olevaid lepingus lubatud sanktsioone. Juhatus kaalub viivisnõuete esitamist.

Juhatus lähtub ka edaspidi kulude planeerimisel majanduslikust otstarbekusest ja säästlikkusest, kuid samuti ka ettevõtte tegevuse erisustest ning volituste piiridest.

Juhatus täpsustab kulude ja tulude analüüsimise korda, delegeerides enam vastutust osakondade juhtidele ning juurutab täpsema kulude jagamise korra. Täiustatud on plaanilise ja tegeliku omahinna arvestamise ja analüüsi ning ressursside kulutamise analüüsi korda.
Aruandes tehakse juhatusele ettepanek viia miinimumini põhitegevusega mitte seotud kulud, st kulusid, mis on seotud rendi tegevusega, Erika 4 kinnisvara arendamise ja

paljude teiste oluliste kulutustega. Seda soovitust ei saa täpselt järgida, vaid tuleb kaaluda iga kulutust tema otstarbekuse seisukohalt.

Töölähetuste vormistamine on muudetud ja lisatud ka aruande perioodil tehtud käskkirjadele lähetuse täpne eesmärk. Raamatupidajale on selgitatud päevarahade maksustamise korda. Ei hüvitata kulusid, mis ei ole seotud ettevõtte tegevusega.

Materiaalse vastutuse leping laohoidjaga on sõlmitud.

Vastuolu leidmisel põhivaraarvestusel, viiakse see vastavusse kehtiva seadusandlusega.

Inventuur kõigi varade osas teostati 2005 aasta alguses.

Lugupidamisega

Jüri Tümanok
Juhatuse esimees

Andrus Märtson
Juhatuse liige

Tanel Ringo
Nõukogu esimees